

Zou het kunnen dat je geboortedatum bepalend is voor je beroeps- dan wel je sportcarrière? In sommige gevallen zou je dat, zo blijkt, inderdaad zo kunnen stellen. Is dat iets magisch, staat soms in de sterren geschreven hoe iemand z'n sportcarrière verloopt? Nee, aan dit alles is niets wereldvreemd, het is meer een vorm van oneerlijke concurrentie. Hier speelt het geboortekwartaal effect.

Als je voor een dubbeltje geboren ben

**IS DIT IETS NIEUWS WAAR WE PAS
SINDS KORT ACHTER ZIJN
GEKOMEN?**

Nee, ook dat is niet het geval. Al in 1971 werd dit probleem door *Dr. K. Doornbos* reeds beschreven. In dat jaar publiceerde Doornbos een boek met de titel *'Geboorte-maand en schoolsucces'*. Kern van het probleem is eigenlijk een hele simpele: steeds wanneer een jaargroep wordt uitgedaagd tot het leveren van een (leer)prestatie, waar toe elk van de leden in staat wordt geacht, komen de oudere leden van die groep over het algemeen tot betere resultaten dan de jongere. Doornbos concludeerde dat dit leeftijd-positie-effect doorwerkt in ons hele schoolsysteem.

Doornbos schrijft hierover:

'In de schoolwereld werden jaargroepen gevormd met 1 oktober als grensdatum. Net zoals in het volleyballen. Wie op of na 1 oktober jarig was, ging het volgende schooljaar naar school. De in het najaar en de winter geboren kinderen waren de oudste en deden het over het algemeen beter, behaalde hogere cijfers en bleven minder gauw zitten dan hun jongere jaargenoten. Dit beeld bleek zelfs zo scheef dat er significant meer, in de zomer en de lente geboren kinderen naar het speciaal onderwijs gingen! Opvallend was ook dat als je de scheidingsdatum verplaatste je dan óók de groep met een hoog risico op een zwakke schoolloopbaan veranderde. Ook zal in dat geval een andere groep meer succes ervaren.'

Doornbos haalde als voorbeeld Engeland aan. Daar hanteerde men in het onderwijs 1 september als scheidingsdatum. De kinderen die jarig

De kern van het probleem is eigenlijk een hele simpele: Steeds wanneer een jaargroep wordt uitgedaagd tot het leveren van een prestatie, komen de oudere leden van die groep tot betere resultaten dan de jongere.

waren in september presteerde daar het best, terwijl die groep kinderen in Nederland nu juist de kinderen waren met het grootste risico op een zwakke schoolloopbaan. Het effect werd nog versterkt doordat de najaarskinderen langer op de kleuterschool verbleven, rustiger op de lagere school werden voorbereid en ouder die overstap maakten. Dit laatste speelt binnen de sport natuurlijk niet of in ieder geval minder. Er is een open inschrijving, het ene kind gaat bijvoorbeeld volleyballen als het 6 jaar oud is, een ander kind doet dat als het 11 jaar oud is. Het eerste kind heeft als het 11 jaar is al 6 jaar ervaring, terwijl het tweede kind dan pas komt kijken. Toch blijft binnen het volleyballen het probleem van het geboortekwartaaleffect overeind staan.

Al enige jaren terug kwam er in de media aandacht voor het fenomeen dat de geboortemaand een sterke invloed zou hebben op het sportsucces. Het fenomeen was dus reeds bekend van uit het onderwijs. Psycholoog *Dudink* (1994; 1996) stelde vast dat het fenomeen zich ook in de sport voor deed. Hij illustreerde dit met getallen uit het tennis en het voetbal. Het fenomeen bleek zich echter niet voor te doen bij het Nederlandse hockey (Van Rossum en de Vries, 1995). In 1998 kwam het rapport 'Later geboren eerder afgeserveerd' van *Van der Loo* en *Van Rossum* uit, hierin wordt het geboortekwartaal effect belicht binnen de oude steunpuntselecties van de NeVoBo.

Uit het onderzoek van *Van der Loo* en *Van Rossum* blijkt dat bij het samenstellen van de

(oude) B-steunpunt selecties zich structureel geboortekwartaaleffecten voordoen. 'De kans om door te dringen tot de selecties is voor vroeggeborenen aanmerkelijk groter dan voor laatgeborenen', zo meldt het onderzoeksrapport. 'De oudste in de groep zijn verder ontwikkeld, over het algemeen is groter, fysiek sterker en maken op de beoordelaars, trainers de indruk competentere te zijn dan de jongere kinderen', aldus *Doornbos*. Steunpunttrainers gaven aan dat als belangrijke selectiecriteria 'lichaamslengte' en 'lichaamsbouw' gezien werden. Het is echter niet duidelijk geworden, aldus *Van Rossum* en *Van der Loo*, of dit nu een cruciale rol speelt bij het ontstaan van het geboortekwartaaleffect.

'De verhouding tussen het percentage laatgeborenen en het percentage vroeggeborenen was de laatste twee seizoenen ('94-'95 en '95-'96) beduidend scherp dan de jaren daarvoor. Dit zou te maken kunnen hebben met de toen in zwang geraakte ideeën over het volleybal van de toekomst, waarin lengte, kracht en atletisch vermogen mogelijk van doorslaggevend belang zouden kunnen zijn', zo concluderen *Van der Loo* en *Van Rossum*. Daar komt bij dat de leeftijd voor meisjes in het seizoen '95-'96 met een jaar verlaagd is, ook dat zou mee kunnen spelen, er wordt namelijk geselecteerd in een leeftijd waarin de lichamelijke ontwikkeling snel verloopt.

Binnen het onderwijs geldt dan ook nog dat de oudere kinderen meer ervaren zijn dan de jongere volgens *Doornbos*. Dit kan mijns inziens binnen het volleybal ook meespelen, maar dat hoeft niet, dit omdat het moment

